

Inarin kunta
Terveysvalvonta

**Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alueen
ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma
vuosille 2020-2024**
päivitys vuodelle 2024

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö (ympäristöyksikkö)	4
2.1 Toimialue	4
2.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät	4
2.3 Koulutus, pätevydet	7
2.4. Valvontakohterekisteri/ Tietojärjestelmä	7
2.5 Viestintä	8
2.5.1. Erityistilanteiden viestintä	9
2.6 Valvonnan maksullisuus	9
2.6.1 Elintarvikelain (9.4.2021/297) mukaan	9
2.6.2 Terveysuojelulain (763/1994, 29.12.2022/1258) mukaan	10
2.6.3 Tupakkalain (29.6.2016/549) mukaan	11
2.6.4 Kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) mukaan	11
2.7 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	11
3. Valvonnan toimialat	11
3.1. Yleistä	11
3.1.1 Riskinarviointi	12
3.1.2 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	12
3.1.3. Valvontakohteiden / valvontakohtetyyppien tarkastustiheydet	13
3.2 Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat	13
4. Erityistilanteisiin varautuminen	14
5. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	14

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveydensuojelu, elintarvikkeiden, tupakkalain sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä eläinlääkäripalvelut.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Tarkoituksena on varmistaa korkealaatuinen ympäristöterveydenhuollon valvonta, mikä edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroin ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa.

Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla, ohjaamalla ja kouluttamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös seurattava, että toimija poistaa epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi. Valvontaviranomaisen toimien on oltava hyvän hallinnon mukaisesti suhteessa epäkohtiin, eikä tuotteiden tai palveluiden tarjoamista tule rajoittaa enempää kuin on tarpeen. Toimijalle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolaissa esitetyllä tavalla.

Valvontakeinot ja valvonnan kohdentaminen valitaan siten, että valvonta on mahdollisimman vaikuttavaa. Erityisesti suunnitelmallista valvontaa on kohdennettava riskiperusteisesti.

Kunnan valvontasuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, johon on koottu ympäristöterveydenhuollon valvonta yleisesti ja toimialakohtaisesti. Terveys- ja turvallisuus-, tupakka-, elintarvike- ja eläinlääkintähuoltolaissa (muuttuu laiksi eläinlääkäripalveluista) kuvataan kunnan valvontasuunnitelmalle asetetut vaatimukset.

Em. lakien mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva ympäristöterveydenhuollon toimialoja koskeva valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ja vaaroja ehkäisevää sekä suojata kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmalla varmistetaan valvonnan kattavuus eri ympäristöterveydenhuollon toimialoilla.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen ja toimialoja koskevat valvontaohjelmat paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti sekä riskiperusteisesti.

Valvontasuunnitelma voi olla monivuotinen ja se tarkistetaan tarvittaessa. Aluehallintovirasto arvioi kunnan valvontasuunnitelman ja sen toteutuksen arviointi- ja ohjauskäytien yhteydessä.

2. Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö (ympäristöyksikkö)

Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma laaditaan ottaen huomioon eri lakien mukaiset vaatimukset, keskusvirastojen ohjeet ja valvonnan painopistealueet sekä paikalliset olosuhteet ja elinkeinorakenne. Valvontasuunnitelmat hyväksytään Inarin kunnan sosiaali- ja terveyslautakunnan nimeämässä ympäristöjaostossa (1.1.2023 alkaen teknisen osaston alaisuudessa). Jaosto päättää myös tavasta, miten valvontasuunnitelman toteutumista seurataan. Hyväksytty valvontasuunnitelma pyritään toimittamaan Lapin aluehallintovirastolle ennen ohjelmakauden alkua ja kunkin valvontavuoden jälkeen seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä, mikäli 5-vuotiseen suunnitelmaan on tehty muutoksia seuraavalle vuodelle (valvontasuunnitelmat ja edellisen vuoden toteuma käsitellään samassa kokouksessa tammi-helmikuussa).

2.1 Toimialue

Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alue on maantieteellisesti laaja ja elinkeinorakenteensa perusteella erityislaatuinen. Alueen elinkeinoista tärkeimpiä ovat matkailuun liittyvät palvelut ja porotalous. Sesonkiluonteisuus asettaa erityisiä haasteita ympäristöterveydenhuollon toiminnalle.

Henkilöstön määrä (yhteensä n. 6 henkilötyövuotta) ympäristöterveydenhuollossa ei täytä valtioneuvoston periaatepäätöksen (30.10.2003) vaatimuksia. Vähäiset resurssit elintarvike-, tupakka- ja terveydensuojelunvalvonnassa eivät mahdollista erikoistumista, mutta viranhaltijoiden pitkän kokemuksen, riskiperusteisten ja monialaisten valvontakäyntien avulla valvontaa on pystytty toteuttamaan maantieteellisesti laajalla valvonta-alueella. Tulevaisuudessa nähdään hyvänä vaihtoehtona isompi, erikoistumisen ja kuntarajat ylittävän viranhaltijayhteistyön mahdollistava ympäristöterveydenhuollon yksikkö ja/tai yta-rajat ylittävä yhteistyö.

2.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö on esitetty taulukossa 1.

Ympäristöterveysvalvonnassa on tehtäviä, joita ei voida ennakoida, mutta niiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi asumisterveys- ja sisäilma-asiat, epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiset, hakemusten ja ilmoitusten käsittely sekä toimijoiden / kuntalaisten neuvonta ja ohjaus.

Valvontaa tehdään riskiperusteisesti ja pääpaino on elintarvikevalvonnassa. Terveystensuojelulain mukaista valvontaa suunnataan korkean riskin kohteisiin.

Tupakkalain mukaista valvontaa tehdään lähinnä elintarvikevalvonnan käyntien yhteydessä sekä valvontaprojekteina.

Pitkät etäisyydet kuluttavat valvonnan resursseja. Kokonaistyöpanostarve on vähintään 1,5-kertaa kohteiden tarkastukseen tarvittava aika.

Taulukko 1. - Ympäristöyksikön henkilöstö v. 2023

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat			
nimi	virkanimike	erityisosaaminen/ vastuualue	muuta
Minna Saramo	terveysvalvonnan johtaja / terveydensuojelutarkastaja	hallinto, suunnitelmat, elintarvike- ja tupakkavalvonta, asumisterveys (RTA), vs. maataloussihteeri / vs. YTA-johtaja	yksikön hallinnolliset johtotehtävät (henkilöstö- ja taloushallinto)
Paula Niskala	terveydensuojelutarkastaja	elintarvike-, tupakka-, terveydensuojeluvälvonta, asumisterveys, maaseutuhallinnon tehtävät (eriyttäminen)	terveysvalvonnan johtajan sijainen
Eva Anunti	vastaava praktikkoeläinlääkäri	valvontaeläinlääkäri n tehtävät vastaavan praktikkoeläinlääkäri n tehtävät	
Venla Jyrkinen	praktikkoeläinlääkäri	virkaeläinlääkäri n tehtävät	1.3.2024 lähtien 50 % -virka
Henna Kaarakainen	praktikkoeläinlääkäri	virkaeläinlääkäri n tehtävät	1.3.2024 lähtien 50 % -virka
Paula Nyberg	praktikkoeläinlääkäri	virkaeläinlääkäri n tehtävät	
Marja Pedersen	praktikkoeläinlääkäri	virkaeläinlääkäri n tehtävät	valmiuseläinlääkäri n tehtävät
Yhteensä käytettävissä			6 henkilötyövuotta
Hallinto- ja tukipalvelujen henkilöstö			

Leila Passi	teknisen osaston hallintosihteeri	kokousasiat, yleishallinto (ympäristöjaoston sihteeri)	
Pirjo Kyrö		taloushallinto	

Taulukko 2. - Valvonnan voimavarojen jakaminen

	Käytettävissä kokonaisuudessa htv	kokonaisuudesta käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan htpv	Valvonnan tarve riskinarvioinnin perusteella htpv
Elintarvikevalvonta			
- muut kuin hyväksytyt laitokset	1	220	150-200
- liha- ja kalalaitokset ja maidontuotantotilat	0,2	50	30-50
Terveystarkastuksen valvonta	0,35	80	40-80
Tupakkavalvonta	0,05	10	10-20
- poronlihan tarkastus (avin vastuualue, kunnaneläinlääkärit toimivat sivutoimisina tarkastuseläinlääkäreinä)	0,3	60	40-50
Valtion valvontatehtävät (elsu, eläintaudit, kuljetukset jne.)	0,6	130	100-150
Yhteensä	2,5	550	
valvonnan voimavarat, eläinlääkärit	1	240	100-200
valvonnan voimavarat, tarkastajat	1,5	310	250-350

2.3 Koulutus, pätevyudet

Henkilöstön jatkuva ja monipuolinen kouluttautuminen on tärkeää, jotta palvelut pystytään tuottamaan laadukkaasti.

Viranhaltijan on tunnettava omalla vastuulla olevan toimialan lainsäädäntö ja osattava soveltaa sitä virkavastuulla. Viranomaisen palveluksessa olevien viranhaltijoiden on tunnettava mm. valtiosääntöä, salassapitoa ja asiakirjajulkisuutta, hallintomenettelyä, henkilötietojen suojaa, kunnan päätöksentekoa sekä virkamiesoikeutta koskeva oikeudellinen sääntely ja sovellettava kaikessa toiminnassaan hallinnon oikeusperiaatteita. Hyvä hallinnollinen osaaminen on edellytys myös hallinnollisten pakkokeinojen käyttämiselle.

Täydennyskoulutus pyritään suuntaamaan työn ja valvonnan kannalta keskeisiin aiheisiin. Pitkät etäisyydet ja niukat koulutusmäärärahat rajoittavat valtakunnallisiin koulutustilaisuuksiin osallistumista. Koulutuksia pyritään kuitenkin järjestämään 8 päivää / henkilö / vuosi. Näistä osa on etäyhteyksillä tapahtuvaa ja osa valtakunnallisia tai alueellisia koulutuksia eri paikkakunnilla (alueen kollegojen verkostoituminen on tärkeää pienissä yksiköissä). Inarin kunnan henkilöstölle laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma, jota pyritään noudattamaan.

Uusien viranhaltijoiden perehdytys- ja koulutustarpeet kartoitetaan virkasuhteen alussa.

2.4. Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä – VATI

Vuoden 2019 alussa ympäristöterveydenhuollon keskitetty tietojärjestelmä KUTI/YHTI korvautui VATI-tietojärjestelmällä. VATI:ssa on hyödynnetty aiempien järjestelmien tietovarastoja (kohde- ja valvontatietoja) sekä ominaisuuksia kuten esim. analyysitiedonsiirtopalvelua. VATIn reaaliaikainen käyttöliittymä hyödyntää valvonnan riskiperusteisuuden vaatimusta sekä toimii päivittäisen valvontatyön työkaluna. Tietojärjestelmän tavoitteena on huomioida käyttäjien tarpeet valvonnan suunnittelussa ja päivittäisessä valvontatyössä. Järjestelmä toimii myös toiminnanohjaus-, valvontatoimi-, laskutus- ja raportointiratkaisuna viranomaisille.

VATI on valvonnan kannalta olennaisen tärkeä työväline ja sen kehittämistyötä jatketaan valvontaohjelmakauden aikana. Tietojärjestelmä vaikuttaa merkittävästi valvontaviranomaisten toimintaympäristöön, sillä mahdolliset vikatilanteet ja kehittämistyö voivat viedä aikaa lainsäädännön toimeenpanolta ja valvonnalta. Valvontasuunnitelmia arvioivien viranomaisten tulee huomioida tämä asianmukaisesti valvontasuunnitelmien toteutumista arvioidessaan.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä – VYHA

VYHAn avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja. Järjestelmää käytetään valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Näitä ovat mm. henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi. VYHA-järjestelmää kehitetään kattamaan myös arviointi- ja ohjauskäyntien dokumentointia ja raportointia. Kuntien on pidettävä tiedot ajan tasalla ja edistettävä omaa raportointiaan, jotta kunnissa voidaan osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät – ELVI ja ELTE

ELVI eli eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä sisältää AVI:n toteuttaman eläinsuojelun otantavalvonnan maataloilla. Lisäksi järjestelmä sisältää eläinsuojelun kuljetustarkastukset, joista vastaavat AVIt ja tarkastuseläinlääkärit. Kunnaneläinlääkärin vastuulla olevia eläinsuojelutarkastuksia varten aloitetaan tietojärjestelmän rakentaminen vuonna 2020. ELTE eli eläinten terveyden hallinnan tietojärjestelmä on toteutusvaiheessa. Järjestelmä tulee käyttöön asteittain vuosien 2020–2023 välillä. ELTE:ssä tulee olemaan osiot eläintautitapausten ja -epidemioiden hallintaan, eläintautien terveysvalvontaan (esim. salmonellavalvonta), eläinten lääkitsemisen valvontaan sekä mikrobilääkkeiden käytön tiedonkeruuseen.

2.5 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestinnän tarkoituksena on kertoa etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja lisätä ympäristöterveydenhuollon tunnettavuutta. Aktiivisella tiedottamisella erityistilanteissa varmistetaan turvallisuuden ja terveyden kannalta tärkeän tiedon jakaminen.

Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Kunnan www-sivuilla on lisätty yleistietoa ympäristöterveydenhuollon toiminnasta. Sivulla on myös toimijoille ja kuntalaisille suunnattua ohjeistusta ja lomakkeita. Sivuja päivitetään säännöllisesti. Ympäristöterveydenhuollon asioista tiedotetaan tarvittaessa myös Inarin kunnan fb-sivulla ja eläinlääkintähuollon asioista kunnaneläinlääkäreiden omalla fb-sivulla.

Viestinnässä noudatetaan Inarin kunnan viestintäohjetta. Inarin kunta on nelikielinen kunta. Ilmoitukset ja kuulutukset julkaistaan kielilain mukaan neljällä eri kielellä. Lähtökohtana on, että kaikki kuntalaisille tarkoitettu perusinformaatio kunnan palveluista annetaan suomen kielellä ja tarvittaessa saamenkielillä. Kaikessa viestinnässä käytetään selkeää, ja ymmärrettävää kieltä. Ympäristöyksikkö ottaa huomioon omassa toiminnassaan Utsjoen kunnan erityisaseman saamenkielen osalta.

2.5.1. Erityistilanteiden viestintä

Erityistilanteista tiedotetaan tapauskohtaisesti erityistilanteita koskevan ohjeen mukaisesti.

2.6 Valvonnan maksullisuus

Kunnan valvontaviranomaisen on perittävä toimijalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteen tutkimuksesta.

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa päivitetään säännöllisesti (uusi päivitetty taksa viedään teknisen lautakunnan käsittelyyn alkuvuodesta 2024). Voimassa oleva maksutaksa on Inarin kunnan www-sivulla. Valvontamaksut määritellään siten, että ne kattavat suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset (myös matkakulut).

Ympäristöterveydenhuollossa maksuja peritään:

2.6.1 Elintarvikelain (297/2021) mukaan

Kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta, joka harjoittaa:

- 1) itujen alkutuotantoa 9 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä itujen alkutuotantopaikassa;
- 2) 10 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarviketoimintaa;
- 3) elintarviketoimintaa 11 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa;
- 4) 13 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa.

72 §:ssä säädetyn vuosittaisen perusmaksun lisäksi kunta perii valvontakohteelta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 10 ja 13 §:ssä tarkoitettujen rekisteröintiä koskevien ilmoitusten sekä 9 ja 11 §:ssä tarkoitettujen hyväksymistä koskevien hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä;
- 2) Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta ja näytteiden tutkimisesta;
- 3) 40 §:n 1 momentissa tarkoitettun kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta;
- 4) elintarvikesäännösten noudattamatta jättämiseen perustuvien 9 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen ja sanktioiden noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 5) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievän toimijan 51 §:n 1 momentissa tarkoitettusta valvonnasta sekä mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettusta vientitodistuksesta.

Lisäksi maksua peritään muista elintarvikelaissa määräytyistä maksullisista suoritteista.

2.6.2 Terveystuvelulain (763/1994) mukaan (Laki terveystuvelulain muuttamisesta, voimaan 1.1.2022)

Kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun liitteessä luetellun toimipaikan tai toiminnon toiminnanharjoittajalta. Jos toiminnanharjoittajan yhdessä toimipaikassa harjoittama toiminta sisältää useita 1 momentissa tarkoitettuja toimintoja, valvonnan perusmaksu peritään vuosittain vain yhden kerran. Valvonnan perusmaksu peritään kalenterivuoden alussa. Valvontakohteelta, jonka toiminnan aloittamisesta tehdään ilmoitus kesken kalenterivuoden, ei peritä valvonnan perusmaksua kyseiseltä kalenterivuodelta. Jos toiminnanharjoittaja tekee kunnan terveystuveluviranomaiselle ilmoituksen toiminnan lopettamisesta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

Lisäksi kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 13 ja 18 a §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten käsittelystä, 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä mainituissa pykälissä tarkoitettuihin toimintoihin kohdistuvista 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja asiakirjatarkastuksista; toiminnan keskeyttämistä ja päättymistä koskevien ilmoitusten käsittely on kuitenkin maksutonta;
- 2) 13 §:n nojalla tehtyjen ilmoitusten ja 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta;
- 3) 1 kohdassa tarkoitettuihin toimintoihin kohdistuvista mittauksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka liittyvät terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen;
- 4) 20 §:n mukaisen riskinarvioinnin hyväksymisestä sekä talousveden laadun valvonnasta ja tarkkailusta;
- 5) 29 §:n mukaisesta uimaveden laadun valvonnasta;
- 6) 6 §:n 4 momentissa tarkoitettua tarkastuksesta ja todistuksen myöntämisestä;
- 7) säteilylain 173 §:ssä tarkoitettua solariumlaitteen tarkastuksesta.

Kunnalla on lisäksi oikeus periä hyväksymänsä taksan mukainen maksu:

- 1) sellaisesta asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritettua tarkastuksesta, asiakirjatarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:ssä tarkoitettujen terveyshaittojen selvittämiseen tai niiden poistamisen varmistamiseen, kiinteistön omistajalta tai haltijalta taikka muulta, jonka vastuulla terveyshaitta 27 §:n nojalla on; viran-omaisen ensimmäinen tarkastus asunnon terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi ja siihen liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely on kuitenkin maksuton;
- 2) kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista silloin, kun kysymys ei ole talousvettä toimittavasta laitoksesta;
- 3) ympäristönsuojelulain 17 luvun säännösten nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista;
- 4) ruumiiden kuljettamisesta tehdyssä sopimuksessa (SopS 13/1989) tarkoitettuihin ruumiin siirtoihin liittyvistä toimenpiteistä sekä 43 §:n nojalla annetun asetuksen mukaisesta valvontakäynnistä tai tarkastuksesta;

5) muusta kuin tämän momentin 1–4 kohdassa tarkoitettu tarkastuksesta ja asiakirjatarkastuksesta sekä mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen

2.6.3 Tupakkalain (549/2016) 90-91 §: mukaan

Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 44 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 48 §:ssä tarkoitettun nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä;
- 50 §:ssä tarkoitettun tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä;
- 79 §:ssä tarkoitettun tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä.

Kunnan on määrättävä 1 momentissa tarkoitetuista suoritteistaan perimänsä maksut siten, että ne vastaavat määrältään enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Kunta perii lisäksi vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitettun tukkumyynti-ilmoituksen.

2.7 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Viranomaisnäytteet ja toiminnanharjoittajien maksamat näytteet toimitetaan tutkittavaksi Ruokaviraston hyväksymiin laboratorioihin, joita ovat mm. Eurofins Ahma Oy:n laboratorio Rovaniemellä, ScanLab Oy Oulussa sekä Työterveyslaitoksen laboratoriot. Lihantarkastukseen liittyvät näytteet toimitetaan Ruokaviraston Oulun aluelaboratorioon. Erytymäärityksiä varten käytetään tarvittaessa myös muita ympäristövalvonnan laboratorioita, joilla on akkreditointi tai Ruokaviraston hyväksyntä kyseisten määritysten suorittamiselle.

Matkahuollon rahtipalvelun muutos 1.9.2023 on vaikeuttanut näytteiden lähettämistä. Inari-Utsjoen alueelta on haastavaa ja osin jopa mahdotonta lähettää näytteitä siten, että ne ehtisivät ajoissa laboratorioon.

3. Valvonnan toimialat

3.1. Yleistä

Tämän suunnitelman mukainen valvonta perustuu kansanterveyslain 1 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Lainsäädäntö on esitetty tarkkaan toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa. Keskeisin valvottava lainsäädäntö on listattu tämän suunnitelman liitteeseen 1.

Toimialakohtainen valvonta esitellään toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa. Tähän suunnitelmaan on koottu valvontayksikön alueella erityisesti suunnitelmakaudella painottuva valvonta, painopisteet ja projektit.

3.1.1 Riskinarviointi

Valvontakohteiden valvonnan tarve määräytyy kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa ohjelmissa on annettu ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Riskinarviointi ja luokitus ovat jokaisella toimialalla erilaisia. Elintarvikelain kohteiden osalta on tehty Ruokaviraston ohjeen mukainen kohdekohtainen riskinarviointi, jota täydennetään kohteiden tarkastusten yhteydessä.

Kohdekohtainen tarkastustiheys riippuu kohteen tosiasiallisista riskeistä. Esimerkiksi hyvin toimiva omavalvonta pienentää riskejä ja siten vähentää suunnitelmallisten tarkastusten tiheyttä.

3.1.2 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan kunnan suunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely sekä tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä ja tarkastuskertomuksessa tulee esittää, minkä säännösten mukaan tarkastus on tehty.

Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Taulukko 3.1.2 Tarkastuksen yleinen sisältö eri toimialoilla

	Tarkastuksen yleinen sisältö
Elintarvikevalvonta	<p>Minkä tahansa näkökohdan tutkiminen sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta vaatimusten mukainen.</p> <p>Tarkastettavat kohdat on jaettu asiakokonaisuuksiin. Oiva -tarkastuksella tarkastetaan joka kerta tilojen ja laitteiden päivittäistä puhtaanapitoa, henkilökunnan työtapoja, työvaatteita ja käsihygieniää, kylmien ja kuumien tuotteiden oikeaa säilytystä, ruoan jäädytystä sekä allergeenihallintaa. Muita kohtia tarkastetaan valvojan harkinnan mukaan. Jälkitarkastukset voidaan tehdä suppeampina.</p>
Terveydensuojelunvalvonta	<p>Tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä.</p> <p>Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset.</p>

	<p>Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.</p> <p>Vesilaitosten (asetus 401/2001 ja 461/2000) valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan kokonaisuuden tarkastamista, johon voi sisältyä useiden vedenottamoiden tarkastuskäyntejä sekä esim. asiakirjatarkastuksia kuten näytetulosten läpikäyntiä.</p>
Tupakkalain valvonta	<p>Vähittäismyynnin tarkastuksen tavoitteena on selvittää, onko tupakkatuotteiden myynti tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaista.</p> <p>Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat.</p> <p>Tupakointikieltojen ja tupakointitilojen tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.</p>
Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta	Tavoite tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen vaatimustenmukaisuus.
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	Valtakunnallisen eläinten terveydenhuolto-ohjelman mukaiset eläinlääkärin säännölliset käynnit ja toimenpiteet hyötyeläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi

3.1.3. Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Tarkastustiheydet määräytyvät riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheydet on pääsääntöisesti määritetty kohdetyyppikohtaisesti.

Yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyden määrittelyssä otetaan huomioon mm.

- 1) toiminnan laajuus
- 2) omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso
- 3) henkilökunnan asiantuntemus
- 4) aikaisempi valvonta
- 5) tilat ja olosuhteet sekä varustuksen kunto

Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa on annettu ohjeelliset tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävät ajat. Tarkastustiheydet on määritelty kohdetyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella kunkin toiminta-alan valvontasuunnitelmaan.

Viranomaiselle ilmoitetut uudet kohteet tulevat heti ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin myös kohteeseen tehtävää ensimmäistä tarkastusta voidaan suunnitelmallisena tarkastuksena, josta peritään maksu.

3.2 Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat

Erilliset valvontasuunnitelmat toimintakaudelle 2020-24 (elintarvikevalvonta, terveyden-suojelun valvonta, tupakkalain valvonta, nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta) sekä EHO ovat tämän suunnitelman liitteinä 3-7. Vuosittain päivitetään vähintään seuraavan vuoden tarkastussuunnitelma.

Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on huomioitu vuosittaisten valtakunnallisten tai alueellisten valvontaprojektien toteuttaminen.

4. Erityistilanteisiin varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä (EL 46 §, EtL 43 §, TsL 8 §) veloitetaan viranomaisia laatimaan suunnitelma varautumisesta häiriötilanteisiin. Lisäksi keskusviranomaiset ovat laatineet ohjeita ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteita varten.

STM:n Ympäristöterveyden erityistilanteet -opas on tarkoitettu ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin varautumisen ja viestinnän ohjeeksi. Opas täydentää ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmaa, jonka tulee sisältää pääasialliset toimintaohjeet erityyppisissä häiriötilanteissa toimimiseen. Häiriötilanteisiin varautumiseen liittyviä ohjeita on lueteltu liitteessä 2.

Inarin kunnan ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaan on tehty päivityksiä vuonna 2021. Valmiussuunnitelma löytyy kunnan valmiussuunnitelmien yhteydestä sekä yksikön verkkokansista. Toimitilamuutokset päivitetään suunnitelmaan vuoden 2024 aikana.

Inarin kunnan ja Utsjoen kunnan epidemiaselvitystyöryhmän nimetään ympäristöjaostossa vuoden 2024 ensimmäisessä kokouksessa.

5. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Ympäristöjaosto arvioi valvontaohjelman toteutumista vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus

- kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
- valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan toteutuminen
- tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle

Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)

- toteutuneiden tarkastusten lukumäärä
- näytteet ja analyysit
- valvontahankkeisiin osallistuminen

Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen

- valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen

Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus

- voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan
- selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin
- erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)
- valvonnan tehokkuuden toteutuminen (verrataan keskusvirastojen ohjeisiin)

Toiminnan kehittämistarpeet

- toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella

Arviointi- ja ohjauskäynnit

- havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI- ja VYHA -järjestelmien avulla sekä omiin tilastoihin pohjautuen. Ympäristöjaostossa käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHAN kautta aluehallintovirastolle

LIITTEET

- Liite 1: Lainsäädäntö
- Liite 2: Ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin varautumiseen liittyviä ohjeita
- Liite 3: Elintarvikevalvontasuunnitelma, päivitys vuodelle 2024
- Liite 4: Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma, päivitys vuodelle 2024
- Liite 5: EHO 2024

Liite 1: Kuntien valvontaa ohjaavaa keskeistä lainsäädäntöä

Ympäristöterveydenhuollon määrittävä lainsäädäntö

EL	Elintarvikelaki (297/2021 - kokonaisuudistus)
ElhL	Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
EsL	Eläinsuojelulaki (247/1996)
EtL	Eläntätilalaki (441/2013)
HL	Hallintolaki (434/2003)
JL	Julkisuuslaki (621/1999)
KL	Kuntalaki (410/2015)
	Laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003)
	Terveyslaki (1326/2010)
TsL	Terveyslaki (763/1994 – muutos 1.1.2022)
TupL	Tupakkalaki (549/2016)
	Laki tupakkalain muuttamisesta (283/2022)
	Yleinen tietosuoja-asetus ((EU) 2016/679)
	Yhteistoiminta-aluelaki
	Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)
	Valvonta-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta

Virallista valvontaa koskeva asetus (voimaan 14.12.2019)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625, annettu 15. päivänä maaliskuuta 2017, virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta

Liite 2 Ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin varautumiseen liittyviä ohjeita

Ruokavirasto

- Toiminta elintarvikkeisiin liittyvissä terveysvaaratilanteissa – ohje elintarvikevalvontaviranomaisille (2012)
- Elintarvikkeiden takaisinvento-ohjeistus
- RASFF
- Ruokaviraston valmiussuunnitelmat helposti leviävien eläintautien varalta Valvira
- Toimintatavat talousveden laadun turvaamiseksi –ohjesarja
- Talousvesiasetuksen soveltamisohje (2018)
- Säteilyvaaratilanne - ohje terveydensuojeluviranomaiselle varautumisesta ja toiminnasta säteilyvaaratilanteessa (2016)

STM

- Ympäristöterveyden erityistilanteet. Opas ympäristöterveydenhuollon työntekijöille ja yhteistyötahoille (2014)
- Ympäristöterveyden häiriötilanteiden hallinta ja yhteistyö sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla - yhteistyöverkosto (2017)
- Valmius- ja jatkuvuudenhallintasuunnitelma – Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille (2019) *
- Sopimusperusteinen varautuminen. Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille (2019)*
- Kyberturvallisuus. Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille (2019)*

SM

- Säteilytilanneohje (2016)
- Vaaratiedoteopas (2013)
- Kansallinen CBRNE-strategia (2017)
- Yleisjohtajuutta moniviranomaistilanteissa selvittäneen työryhmän loppuraportti (2015)

OM

- Viranomaisten toimivaltuudet häiriötilanteissa (2019)
- Pelastusopisto
- Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malli ja ohje sen käyttöön (2012)
- Turvallisuuskomitean sihteeristö
- Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta kunnassa (2012)

STM ja Kuntaliitto

- KUJA-konseptin työvälineet

Turvallisuuskomitea

- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, YTS 2017

Huoltovarmuuskeskus

- Vesihuoltolaitoksen opas häiriötilanteisiin varautumisesta (2016)

* käyttö soveltuvin osin ympäristöterveydenhuollossa.